

AKVAKULTŪRAS RAŽOŠANA EIROPAS SAVIENĪBĀ

Akvakultūras ražošana Eiropas Savienībā joprojām ir salīdzinoši nemainīga salīdzinājumā ar saimniecībās audzēto jūras produktu ražošanas apjoma pieaugumu pasaulē. Pēdējo 20 gadu laikā Komisija ir mēģinājusi palielināt ES ražošanas potenciālu, publicējot dažādas stratēģijas un vadlīniju dokumentus, un šajā nolūkā 2016. gadā tika izveidota Akvakultūras konsultatīvā padome (AKP). Šo struktūru veido nozares un citu attiecīgo ieinteresēto personu organizāciju pārstāvji, un tā sniedz padomus ES iestādēm un dalībvalstīm. Komisija 2021. gada 12. maijā publicēja jaunas stratēģiskās vadlīnijas ilgtspējīgākai un konkurētspējīgākai ES akvakultūrai.

PAMATINFORMĀCIJA

Lai gan laikā no 1990. līdz 2017. gadam akvakultūras ražošana pasaulē četrkārtējās, saimniecībās audzēto jūras produktu kopējā ražošana visās ES dalībvalstīs ilgu laiku saglabājās stabila, proti, aptuveni 1,2 miljonu tonnu apjomā. Tomēr ES ražošanas rādītāji pēdējā laikā ir palielinājušies par aptuveni 24 %, un ES akvakultūras produkcijas vērtība 2017. gadā sasniedza 5,6 miljardus EUR. No šā rādītāja 76 % bija zivju produkti, bet vēžveidīgie un gliemji — 24 %. ES akvakultūras ražotāji galvenokārt ir pievērsušies četrām sugām – mīdijām (35 % no kopējā apjoma), lašiem (15 %), forelēm (14 %) un austerēm (7 %), savukārt citas svarīgas ES saimniecībās audzētas sugas ir jūraskarūsas, karpas, jūrasasari un gliemenes.

No ES dalībvalstīm lielākās akvakultūras ražotājas 2017. gadā bija Spānija (21 %), Francija (15 %), Apvienotā Karaliste (14 %), Itālija (14 %) un Grieķija (10 %), kas kopā veido aptuveni 74 % no kopējā akvakultūras produkcijas apjoma. Tomēr pēc produkcijas vērtības lielākā ražotāja bija Apvienotā Karaliste (21 %), kurai sekoja Francija (16 %), Spānija (13 %), Grieķija (12 %) un Itālija (11 %). Divvāku moluskus (mīdijas, austeres un gliemenes) pārsvarā audzēja Spānijā, Francijā un Itālijā. Apvienotajā Karalistē galvenokārt audzē lašus, bet Grieķijā — galvenokārt jūras asarus un jūras karūsas.

EIROPAS AKVAKULTŪRAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA

Lai novērstu ES akvakultūras ražošanas stagnāciju, iesākumā Komisija 2002. gadā publicēja paziņojumu “Eiropas akvakultūras ilgtspējīgas attīstības stratēģija” ([COM\(2002\)0511](#)). Stratēģijas mērķi bija šādi:

- ilgtermiņā nodrošināt nodarbinātību, jo īpaši no zvejas atkarīgajos reģionos, un no 2003. līdz 2008. gadam palielināt nodarbinātību akvakultūras nozarē par 8 000 līdz 10 000 pilnas slodzes darbvieta ekvivalentiem;
- nodrošināt patērētājiem veselīgus, drošus un labas kvalitātes produktus, kā arī sekmēt dzīvnieku veselības un labturības augsta līmeņa standartus;
- Nodrošināt videi nekaitīgu ražošanu.

Tomēr stratēģijas mērķi netika sasniegti, jo īpaši saistībā ar ražošanas apjoma un nodarbinātības palielināšanu — ne mērķis panākt 4 % izaugsmes tempu, ne mērķis izveidot no 8 000 līdz 10 000 jaunu darbvieta.

Galvenā problēma akvakultūras nozarē bija ražošanas izaugsmes trūkums, kas ir pretstatā citur pasaulē vērojamajam straujajam izaugsmes tempam. Tomēr akvakultūras nozarē ir panākts ievērojams progress saistībā ar kvalitatīvu produktu nodrošinājumu patērētājiem un vides ilgtspējas nodrošināšanu.

Papildus ierastajiem šķēršļiem un grūtībām ES akvakultūrā kopš 2002. gada ir palielinājusies konkurence ar produktiem no trešām valstīm, un nozare saskaras ar pārvaldības krīzi un ekonomikas krīzes ietekmi pēc 2007. gada.

ILGTSPĒJĪGAS NĀKOTNES VEIDOŠANA AKVAKULTŪRAI – JAUNS IMPULSS EIROPAS AKVAKULTŪRAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒĢIJAI

Pēc septiņiem gadiem (2009. gada 8. aprīlī) Komisija publicēja otro paziņojumu par akvakultūru ([COM\(2009\)0162](#)), lai konstatētu un novērstu ES akvakultūras ražošanas stagnācijas cēloņus. Šis jaunais paziņojums bija "Ilgspējīgas nākotnes veidošana akvakultūrai. Jauns impulss Eiropas akvakultūras ilgtspējīgas attīstības stratēģijai". Šā paziņojuma mērķis bija nodrošināt, ka ES saglabā nozīmīgu vietu šajā stratēģiski svarīgajā nozarē, palielinot ražošanas apjomus un nodarbinātības līmeni, veicot turpmāk minētās darbības.

A. ES akvakultūras produkcijas konkurētspējas veicināšana, veltot centienus:

- pētniecības un tehnoloģiju attīstības stiprināšanai;
- teritoriālās plānošanas sekmēšanai akvakultūras nozarē, lai risinātu problēmu saistībā ar konkurenci par pieejamo teritoriju;
- priekšnoteikumu radīšanai, lai akvakultūras uzņēmumi varētu nodrošināt tirgus pieprasījumu;
- akvakultūras attīstības sekmēšanai starptautiskā mērogā.

B. Ilgtspējīgai akvakultūras izaugsmei nepieciešamo apstākļu radīšana, veicot šādas darbības:

- akvakultūras un vides saderības nodrošināšana;
- augstražīgas ūdensdzīvnieku audzēšanas nozares izveide;
- patērētāju veselības aizsardzība un to ieguvumu noteikšana veselības jomā, ko sniedz akvakultūras produkti.

C. Nozares tēla un pārvaldības uzlabošana, veicot šādas darbības:

- labāka ES tiesību aktu īstenošana;
- administratīvā sloga samazināšana;
- ieinteresēto personu pienācīgas līdzdalības nodrošināšana un atbilstoša sabiedrības informēšana;
- pienācīgas uzraudzības nodrošināšana akvakultūras nozarē.

ES AKVAKULTŪRAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒĢISKĀS VADLĪNIJAS

Visbeidzot, Komisija 2013. gada 29. aprīlī publicēja stratēģiskās vadlīnijas ([COM\(2013\)0229](#)), kuru mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm noteikt savu valstu mērķus, ņemot vērā attiecīgās sākumpozīcijas, apstākļus savā valstī un institucionālo kārtību. Vadlīnijās ir ietvertas četras prioritāras jomas:

- administratīvo procedūru vienkāršošana un licences piešķiršanas akvakultūras saimniecībām procedūru laika saīsināšana;
- koordinēta teritoriālā plānošana nolūkā novērst traucējošus apstākļus, ko rada teritorijas trūkums;
- ES akvakultūras konkurētspējas veicināšana;
- vienlīdzīgu konkurences apstākļu veidošana.

VALSTU DAUDZGADU STRATĒĢISKIE PLĀNI

Kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) pamatregulas ([Regula \(ES\) Nr. 1380/2013](#)) 34. pantā noteikts, ka dalībvalstīm līdz 2014. gada 30. jūnijam jāizstrādā [valsts stratēģiskais daudzgadu plāns](#) (VSDP) akvakultūras darbību attīstībai savā teritorijā 2014.–2020. gada laikposmā. Komisija mudināja dalībvalstis apmainīties ar informāciju un paraugpraksi dažādos darbsemināros un sanāksmēs. Veicot turpmākos pasākumus, tā palīdzēja koordinēt valstu stratēģiskajos daudzgadu plānos paredzētos valstu pasākumus.

ILGTSPĒJĪGĀKAS UN KONKURĒTSPĒJĪGĀKAS ES AKVAKULTŪRAS STRATĒĢISKĀS VADLĪNIJAS 2021.–2030. GADA LAIKPOSMAM

Komisija 2021. gada 12. maijā publicēja jaunas stratēģiskās vadlīnijas par ilgtspējīgāku un konkurētspējīgāku ES akvakultūru ([COM\(2021\)0236](#), tostarp pielikums). Dokumentā izklāstīts redzējums par turpmāko akvakultūras attīstību tādā veidā, kas veicina gan Eiropas zaļo kursu, gan ekonomikas atveseļošanu pēc Covid-19 pandēmijas. Jaunās vadlīnijas balstās uz ES un valstu pieredzi stratēģiskajā līmenī un ņem vērā jaunākās norises, tostarp pētniecības, inovācijas un ES finansējuma izmantošanas jomā. Tās arī atbilst stratēģijā “No lauka līdz galdam” paustajiem

aicinājumiem paātrināt pāreju uz ilgtspējīgu ES pārtikas sistēmu, atzīstot ilgtspējīgas akvakultūras potenciālu nodrošināt pārtiku un barību ar zemu oglekļa pēdu.

Lai īstenotu šo redzējumu, būs jārisina dažādās problēmas un iespējas ES akvakultūras nozarē nolūkā sasniegt šādus savstarpēji saistītus mērķus:

- izturētspējas un konkurētspējas veidošana,
- dalība zaļajā pārkārtošanā,
- sabiedrības atbalsta un patērētāju informēšanas nodrošināšana un
- zināšanu un inovācijas palielināšana.

Stratēģiskajās vadlīnijās ir noteiktas 13 jomas, kurās ir nepieciešams turpmāks darbs, lai nodrošinātu ES akvakultūras ilgtspēju, konkurētspēju un noturību. Vadlīnijās sniegti specifiski ieteikumi un ierosināti konkrēti Komisijas, ES dalībvalstu un AKP pasākumi.

ES valstis ir pārskatījušas savas nacionālās akvakultūras stratēģijas, ņemot vērā vadlīnijas, kas arī strukturēs attiecīgā ES finansējuma izmantošanu, jo īpaši no Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonda.

ES atbalsta arī pētniecību un inovāciju ES akvakultūras galvenajos aspektos – no mijiedarbības ar vidi un saimniecībās audzētu zivju veselības un uztura līdz reproducēšanai un audzēšanai. Pētniecība un inovācija ilgtspējīgas akvakultūras jomā ir viena no prioritātēm ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Parlaments ir pieņēmis daudzas rezolūcijas ar mērķi vairāk stiprināt ES akvakultūras nozari:

- [2003. gada 16. janvāra rezolūciju](#) par akvakultūru Eiropas Savienībā mūsdienās un nākotnē;
- [2006. gada 27. aprīļa nostāju](#) par priekšlikumu Padomes direktīvai par akvakultūras dzīvniekiem un to produktiem izvirzītajām veterinārsanitārajām prasībām, kā arī par noteiktu ūdensdzīvnieku slimību profilaksi un kontroli;
- [2006. gada 14. novembra nostāju](#) par priekšlikumu Padomes regulai par svešzemju sugu un sugu, kas atrodas ārpus dabiskās izplatības areāla, izmantošanu akvakultūrā;
- [2006. gada 14. novembra nostāju](#) par priekšlikumu Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 104/2000 par zivsaimniecības un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju;
- [2008. gada 4. decembra rezolūciju](#) par Eiropas jūraskraukļu populācijas pārvaldības plāna izstrādi, lai mazinātu jūraskraukļu pieaugošo ietekmi uz zivju krājumiem, zivsaimniecību un akvakultūru;
- [2010. gada 17. jūnija rezolūciju](#) par jaunu impulsu Eiropas akvakultūras ilgtspējīgas attīstības stratēģijai;

- [2010. gada 8. jūlija rezolūciju](#) par zivsaimniecības un akvakultūras produktu importa režīmu ES saistībā ar gaidāmo KZP reformu;
- [2010. gada 23. novembra nostāju](#) par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 708/2007 par svešzemju un vietējā areālā nesastopamu sugu izmantošanu akvakultūrā;
- [2012. gada 12. septembra nostāju](#) par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju;
- [2013. gada 10. decembra nostāju](#) par Padomes nostāju pirmajā lasījumā, lai pieņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1184/2006 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 104/2000;
- [2015. gada 8. septembra rezolūciju](#) par pētniecības un inovācijas potenciāla izmantošanu jūras nozaru ekonomikā, lai radītu darbvietas un izaugsmi;
- [2016. gada 12. maija rezolūciju](#) par zvejas un akvakultūras produktu izsekojamību ēdināšanas un mazumtirdzniecības nozarē;
- [2018. gada 12. jūnija rezolūciju](#) par virzību uz ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas akvakultūras nozari: pašreizējais stāvoklis un turpmāk risināmie jautājumi;
- [2020. gada 17. aprīļa nostāju](#) par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulas (ES) Nr. 508/2014 un (ES) Nr. 1379/2013 groza attiecībā uz īpašiem pasākumiem Covid-19 uzliesmojuma ietekmes mazināšanai zvejniecības un akvakultūras nozarē, kas tika pieņemts kā [Regula \(ES\) 2020/560](#);
- [2022. gada 6. jūlija nostāju](#) par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 508/2014 groza un labo attiecībā uz konkrētiem pasākumiem, kuri veicami, lai vājinātu sekas, ko Krievijas militārā agresija pret Ukrainu atstāj uz zvejas darbībām, un mazinātu minētās militārās agresijas radīto tirgus traucējumu ietekmi uz zvejas un akvakultūras produktu piegādes ķēdi, kas tika pieņemts kā [Regula \(ES\) 2022/1278](#).

Marcus Ernst Gerhard Breuer
04/2023

